

FRI-2.114-1-SW-09

THE DEINSTITUTIONALIZATION OF CHILDREN

Assist. Prof. Aksiniya Stefanova

Faculty Public Health and health care

Department of Professional direction "Social work",

"Angel Kanchev" University of Ruse, Bulgaria

Tel.: 0889874185

E-mail: asstefanova@uni-ruse.bg

***Abstract:** Only in the last decade in our country started reforms in the social sphere aimed at launching the provision of social services in the community and deinstitutionalization. This is a unique process that provides a combination of factors to implement and achieve the maximum result: political will, cross-financing from other EU operational programs, investments of the World Bank, donors, national budget. To ensure communication and coordination of all projects and activities deinstitutionalization has formed an interagency working group of the Council of Ministers, comprising representatives of all involved in this institutions at the deputy minister and chaired by the Minister of European funds.*

***Keywords:** Deinstitutionalization, children, institution, family environment.*

***JEL Codes:** I 19*

ВЪВЕДЕНИЕ

С внушаваща подкрепа от страна на ЕС България още през 2008 год. започва своя път към деинституционализация. ЕС помогна за гарантиране на политически ангажимент и за да осигури значително съфинансиране и координация за постигане на положителен максимален успех. Необходимо е непрекъснат натиск, за да се гарантира поддържането на политически ангажимент за новоизбраните правителства и се превръща в положителни промени за децата, които са най-уязвими. Каталитичната роля на ЕС спомогна за създаването на условия политиците, професионалистите и НПО да работят заедно за разработването на работещите и в момента национални стратегии.

ИЗЛОЖЕНИЕ

"Визията за деинституционализация на децата в България" и нейният План за действие поставиха страната на път да затвори всички свои институции до 2025 г. и да ги замени с алтернативи, основани на семейството.

„Институция” е всяка форма на резидентна грижа, жилищни съоръжения за дългосрочно пребиваване, които отделят и изолират децата с увреждания, с различни индивидуални потребности или без семейства и подходяща среда за живеене. Те се характеризират с затворен режим и откъснат начин на живот. Институциите ограничават децата в отделни групи и възпират индивидуалността, налагат масово-организирано лечение и разчитат на неравновесие между персонала и местните жители. Институциите ограничават личните дейности като хранене, занимания, интереси и нужди - независимо от предпочитанията и желания на потребителите. Настанените в институциите деца нямат лично пространство, трябва да живеят с деца, които те не са си избрали и може да не харесват и да не си допаднат, и не могат да преследват лични интереси или самостоятелни взаимоотношения- **изискванията на организацията се ползват с предимство пред индивидуалните потребностите на настанените (Eurochild 2012).**

Децата могат да бъдат насочени и настанени в социални заведения и различни социални услуги поради широк кръг от причини:

- Биологично сираче;
- Разделяне и пренебрегване поради бедност, заклеяване и нежелано дете;
- Неспособност на родителите да се грижат поради злоупотреба с болест, алкохол, наркотици или лишаване от свобода или заболяване, изискващо специализирана грижа или

образование;

- Премахване на родителски грижи в рамките на производство за закрила на дете в отговор на злоупотреба;
- Провеждане на разстройства и поведенчески затруднения, изискващи специализирано училище или сигурност в заобикалящата среда.

Какво представлява деинституционализацията и защо е необходимо? Деинституционализацията е постепенното преместване на живеещите деца в редовни самостоятелни жилища в общността. Тя е придружена от развитието на услуги, които подкрепят приобщаването и участието в общността и които предлагат гъвкава и лична помощ, подкрепа и координация, за да могат децата да живеят живота, който желаят (Mulheir, G. & Brown, K. 2007).

Съществуват редица дефиниции за деинституционализация, всяка от които разкрива в различна степен на пълнота отделни аспекти и крачки за формирането на самия процес. Във всички случаи разбирането на деинституционализацията просто като закриване на институции е крайно ограничено и непълно.

Дефиниция на Юрочайлд (Eurochild): Деинституционализацията на деца е държавна политика и процес за реформиране на системата за алтернативна грижа. Има следните цели:

- намаляване на зависимостта от институционална и резидентна грижа за сметка на увеличаване на семейната и близка до семейната грижа в общността и отделни и различни видове услуги;
- превенция на отделянето на детето от родителите чрез осигуряване на адекватна подкрепа за децата, семействата и цялата общност;
- подготовка за напускане на системата за грижа, осигурявайки социално включване на навършилите пълнолетие и плавен преход към самостоятелен начин на живот.

Дефиниция според Национална стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България”: процес на предотвратяване на настаняванията на деца в институциите, създаване на нови възможности за децата и семействата да получат подкрепа в общността и протича на много нива:

- Работа със семейства и специалисти от социалната сфера и близки до нея области по превенция на изоставянето и институционализацията на деца с цел да се ограничи и постепенно прекрати постъпването на деца в институции, както и да се подкрепи реинтегрирането на децата в родните им семейства
- Реформа и работа в системата за социално подпомагане за реализиране на програми за социална подкрепа и закрила в подкрепа на родното и разширеното семейство за превенция на изоставянето и отглеждане на децата в семейна среда
- Разкриване на алтернативни услуги и форми на грижа, за да се създаде възможност за извеждане на децата от институциите или предотвратяване тяхното настаняване
- Насърчаване развитието на осиновяването и приемната грижа с фокус върху развитие на услугите за деца 0-3 години
- Ангажиране на обществеността в подкрепа на децата, напускащи институции, за тяхното социално включване
- Запазване и защита на ресурсите (финансови, човешки и материални) на институциите и прехвърлянето им за покриване на разходите на услугите в общността, които заменят институциите (Natsionalna strategiya “Viziya za deinstitutsionaliztsiyata na detsata v Republica Bulgariya“ 21.11.2010г.)

Всички деца - дори тези с множество и дълбоки увреждания - могат да живеят в общността с правилната подкрепа. Доказателствата показват, че качествените услуги на общността работят и водят до по-високи нива на лично удовлетворение и социално приобщаване. Това не означава, че процесът на деинституционализация е лесен. Разработването на адекватни услуги в общността трябва винаги да се извършва успоредно с закриването на институциите. (Operativna ptograma “Razvitie na choveshkite resursi”)

Подходи в процеса на деинституционализация:

- За всяко дете трябва да има оценка на потребностите, която да включва оценка на родителския капацитет и възможността детето да бъде отглеждано в родното си семейство. Нито едно дете не бива да се извежда от институция, без да има план за действие и грижа, разработен съвместно с хората, които понастоящем и в бъдеще ще се грижат за него, и с участието на родното му семейство, когато това е възможно.
- Поддържането на контакт и емоционална връзка между родното семейство и детето, когато това е възможно, трябва да е основен елемент от осигуряването на постоянна грижа за всяко дете, независимо дали има или не възможност за бъдеща реинтеграция.
- Осигурява се предимство за настанявания в семейна среда – при търсенето на услуги, алтернативни на престоя в институция, първо се полагат всички усилия за реинтеграция на детето в родното му семейство, когато това е уместно и не застрашава живота на детето. Когато това не е възможно, се търси възможност за дългосрочно решение в най-добрия интерес на детето, при което първо се търси настаняване в семейство на близки или роднини, а след това при осиновители или приемни родители. Децата се настаняват в услуги от резидентен тип за малък брой деца, само когато не е възможно настаняване в семейство.
- Търсенето на постоянно решение за детето е ключова част от плана за действие за да се сведе до минимум преместването му от една форма на грижа в друга.
- Децата трябва да се включват, доколкото е възможно, в процеса на вземане на решения за формата на грижа, която ще бъде избрана.
- Братята и сестрите трябва да се събират и да се отглеждат заедно, освен ако това не е уместно и възможно.
- След извеждане на деца от институциите, техният капацитет трябва да бъде намален, до окончателното им закриване.
- Активно включване на персонала на институциите в процеса на деинституционализация, разработване и реализиране на програми за преквалификация и насочване на персонала към алтернативните социални услуги, с цел използване на съществуващия капацитет и човешки ресурс (Helen K. Warner, 2006).

ИЗВОДИ

Положителните перспективи в самия процес на деинституализация, които се отбелязват, е осигуряването на среда, близка до семейната, поставянето на детето във фокуса на социалната политика, развитие на иновативни услуги в общността. На още по-високо равнище е подкрепата на трите основни принципа на деинституализацията – интересът на детето винаги трябва да се поставя над интересите на всички останали, включително осиновители, потенциални осиновители, приемни родители; семейството е най-добрата среда за развитието на детето; социалното включване на децата е от първостепенно значение за тяхното правилно развитие. Това се постига чрез осигуряване на възможността всички деца да участват в живота на общността, да посещават детски градини и училища, да ползват местни здравни, транспортни и други обществени услуги.

REFERENCES

- Eurochild (2012), Raboten document. Deinstitutionalizatsiya i kachestvena alternativna griza za detsata v Europa. Pouki I perspektivi. [http://sacp.government.bg/bg/evropejski-programi-i-proekti/proekt-detstvo-za-vsichki/nacionalna-strategiya-viziya-za-deinstitutionalizaciya-na-decata/Natsionalna-strategiya "Viziya za deinstitutionalizatsiyata na detsata v Republica Bulgariya"](http://sacp.government.bg/bg/evropejski-programi-i-proekti/proekt-detstvo-za-vsichki/nacionalna-strategiya-viziya-za-deinstitutionalizaciya-na-decata/Natsionalna-strategiya-Viziya-za-deinstitutionalizatsiyata-na-detsata-v-Republica-Bulgariya). Plan za deystvie za izpalnenie na Natsionalnata strateciya /Prieto ot Ministerski savet 21.11.2010g./ Operativna ptograma "Razvitie na choveshkite resursi" - http://ophrd.government.bg/view_doc.php/2948
- Helen K. Warner, 2006, Meeting the Needs of Children with Disabilities Families and Professionals Facing the Challenge Together
- Mulheir, G. & Browne, K. (2007). De-Institutionalising and Transforming Children's Services: A Guide to Good Practice. Birmingham, UK: University of Birmingham